

Tekenen in de tijd 233

7-13 januari 2024

Tijdens de Nieuwjaarsreceptie op het hoogfeest van de Openbaring van de Heer hield Erik Borgman een toespraakje. Hij herinnerde aan de start van het Huis van Dominicus, vijf jaar geleden, en zette enkele lijnen uit naar de toekomst. De tekst van zijn speech staat hieronder.

Vijf jaar geleden, in januari 2019, voerde een sollicitatiecommissie gesprekken met enkele kandidaten voor de functie van coördinator-opbouwwerker voor wat een Huis van Dominicus moest worden. We namen uiteindelijk Hermen van Dorp aan. Hermen begon in mei van dat jaar met zijn verkenningen van mogelijkheid en kansen, maar ook van hindernissen en bedreigingen voor wat we wat algemeen aanduidden als 'een spiritueel centrum op dominicaanse grondslag'. Dankzij de kansen die hij niet alleen zag maar ook al direct wist te benutten, konden wij een jaar later zijn aanstelling al uitbreiden tot vier dagen in de week. De eerste helft van 2019 ontwierp Sienke Spiegel een website en ik schreef daarvoor in de zomer hetzelfde jaar mijn eerste 'tekenen in de tijd'-column. 2024 is dus een jubileumjaar. Vijf jaar geleden was er kans dat wij als geloofsgemeenschap opgeheven zouden worden en waren er plannen de Dominicuskerk aan de eredienst te onttrekken. Inmiddels gelden wij als een van de meest vitale gemeenschappen van katholiek Utrecht en een steunpilaar voor de verdere opbouw. Uiteraard weten wij dat God alleen alle eer toekomt en we moeten het niet overdrijven, maar een beetje trots mogen we ook wel zijn!

Dit wil uiteraard niet zeggen dat wij de oplossing in huis hebben voor alle problemen waarmee de kerk in Nederland kampt. Ook de vele en langjarige vrijwilligers van het Huis van Dominicus worden ouder. Als je 42 bent, voel je misschien niet zoveel verschil met toen je 37 was, maar of je 75 of tachtig bent, maakt toch echt uit – al zijn er onder ons aan wie zelfs ruim boven de tachtig de jaren ongemerkt voorbij lijken te glijden. Komend jaar zullen we in goed overleg de gang van zaken rond liturgie en pastoraat zo herorganiseren, dat het werk minder zwaar wordt. Leny Beemer treedt terug als de eindverantwoordelijke voor de liturgie en Annemarie Reinders neemt een deel van haar activiteiten over. Zaken zullen eenvoudiger worden, sommige dingen zullen misschien zelfs ophouden, maar de dagelijkse getijden en de wekelijkse WereldWake maken duidelijk dat er ruimte is voor nieuwe mogelijkheden als we niet gefixeerd zijn op vasthouden aan wat is gegroeid. Verzorgde liturgie in de traditie van de kerk, een op de eigen tijd gerichte prediking met spirituele diepgang en zorg voor elkaar blijven belangrijke prioriteiten. In een cultuur die in alle opzichten hijgerig achter de laatste mode aanloopt, houden wij vast aan het belang van lange lijnen, trage vragen en voortgang van het gesprek met de generaties die ons voorgingen.

Dat kerkvernieuwing levensnoodzakelijk is, is inmiddels overal wel doorgedrongen, van de wereldwijde kerk tot in de geloofsgemeenschappen in de steden en dorpen van Nederland. De maatschappelijke ontwikkelingen hebben velen ervan doordrongen dat een nieuwe visie op onze situatie nodig is en een omgang ermee die ons vrij maakt in plaats van vastzet. Er is nood aan een nieuw verhaal over onze gemeenschappelijke en persoonlijke verantwoordelijkheid voor elkaar en de aarde. Dat kerk en christendom daarin een rol kunnen spelen, wordt opnieuw vermoed. Dit kan gelovigen bevestigen in hun overtuiging dat God mensen blijft aanspreken en nog altijd nieuwe wegen opent. Dit maakt kerkvernieuwing echter niet tot appeltje

eitje. Dat geldt wereldwijd, dat geldt ook voor Utrecht en voor Oog in Al. Gelukkig staan wij er niet alleen voor. Wij weten ons allereerst gesteund door ons dominicaanse verband, onze broeders en zusters in Nederland en België, op de andere plekken waar geprobeerd wordt op dominicaanse wijze Gods nabijheid te verkondigen tot 'heil van de zielen', zoals de klassieke dominicaanse uitdrukking luidt.

Maar niet iedereen zal weten dat wij ook verbonden zijn met een veelheid aan andere plekken in Nederland waar gezocht wordt naar en gebouwd wordt aan de kerk van de toekomst. Het Huis van Dominicus speelt een centrale rol in het kerkvernieuwingsprogramma Space for Grace. Dit programma wordt in Duitsland, België en Nederland georganiseerd door Porticus, een groot internationaal en vanouds katholiek familiefonds dat over de hele wereld tal van goede doelen financiert. Space for Grace ondersteunt vernieuwende kerkelijke initiatieven met het oog op de opbouw van de kerk van de toekomst. Er is hulp om het eigen project goed te organiseren en zicht te houden op het doel ervan en de beste inzet van de beschikbare middelen. Ook worden de projecten geholpen om hun activiteiten te verbinden met de opdracht van de kerk om 'teken en sacrament' te zijn van de 'innige vereniging' van de wereld met God en van de eenheid van het menselijk geslacht, zoals het Tweede Vaticaans Concilie het heeft geformuleerd. Als Huis van Dominicus hebben wij de afgelopen periode al gewerkt aan het verder verbinden van deze initiatieven en we zijn gevraagd daarvoor een uitgewerkt plan te ontwikkelen voor de komende jaren. Onze inzet is om in dit proces ook onze bisschoppen volop mee te krijgen. Wij beschouwen het als een dienst van ons aan de opbouw van de kerk, maar ook als een steun en een stimulans voor de opbouw van onze eigen gemeenschap.

Wij sluiten onder meer aan bij het wereldwijde synodaal proces dat paus Franciscus in 2021 in de katholieke kerk is gestart. Bij kerkvernieuwing hoort immers een nieuwe wijze van met elkaar overleggen, een manier die erop gericht is te ontdekken wat de heilige Geest ons geeft en van ons vraagt. In dit kader werken wij samen met de organisatie Luisterend op Weg, die binnen de Nederlandse kerk de deelname aan het synodale proces aanstuurt en stimuleert. Hier in Utrecht zullen wij het komend voorjaar minstens één bijeenkomst in het kader van het synodaal proces organiseren. Zoals hopelijk bekend is de bisschoppensynode afgelopen oktober in Rome bij elkaar geweest om vast te stellen waar men het in de wereldwijde kerk over eens is en wat nadere uitdieping behoeft. Met het oog hierop zijn thema's geformuleerd voor nader gesprek in lokale kerkgemeenschappen. Dit gebeurt wereldwijd en komende oktober praat de bisschoppensynode naar aanleiding van de resultaten verder en neemt zij hopelijk een aantal vernieuwende besluiten.

Kerkvernieuwing vraagt dus een lange adem. Een dergelijke lange adem hebben wij niet uit onszelf. De levensadem van de kerk en het geloof is de heilige Geest die, zoals de Pinkstersequentie zingt, wast wat vuil is, besproeit wat verdord is, geneest wat gewond is, soepel maakt wat verstard is, verwarmt wat verkild is en richt wat verdwaald is. Het is deze Geest die wij telkens opnieuw mogen verwachten en die zich doet kennen door ons God onder ons te laten herkennen.

Afgelopen advent hebben wij in het Huis van Dominicus in het teken gesteld van het opnieuw leren verwachten. Terwijl onze cultuur steeds defensiever lijkt te worden en angstig wil vasthouden wat zij denkt te hebben, wordt aan ons juist gevraagd om ons open te stellen voor Gods ongekende toekomst. Dit thema gaat ook na het feest van Epifanie verder. Op Epifanie is God in Jezus Christus als licht voor de hele

wereld geopenbaard. Steeds opnieuw moeten wij echter ontdekken wat dit impliceert. Hoe schijnt dit licht en wat gebeurt er met de wereld en met ons wanneer we erdoor worden beschenen? Tot en met 13 februari, de vooravond van Aswoensdag, zal tijdens het getijdengebed en soms ook tijdens de vieringen een icoon in de kerk staan waarop Jezus Christus is te zien met prikkeldraad voor hem. Het is niet duidelijk of Hij gevangen wordt gehouden of dat wij de gevangene zijn, maar wij zijn hoe dan ook van hem gescheiden. Wij bidden de komende periode dat deze scheiding steeds verder ongedaan wordt gemaakt en wij steeds meer met en in Hem mogen zijn en Hij met en in ons. Dan opent zich toekomst voor de wereld en de kerk en kunnen wij deze toekomst binnengaan en bijdragen aan het ware leven. Hoe oud of jong wij ook zijn. – Zalig Nieuwjaar.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus in Utrecht

Voor meer informatie over het Space for Grace-programma en de rol van het Huis van Dominicus <https://spaceforgrace.nl/>.

Voor meer informatie over het vervolg van het Synodaal Proces in Nederland, zie <https://luisterendopweg.nl/>.

De bedoelde icoon, die ontworpen is door de Amerikaanse franciscaan Robert Lentz is samen met enige achtergrondinformatie te vinden op <https://trinitystores.com/collections/christ-of-maryknoll-rlcom>.